

Protestantizmus

Időpont: 1929. április 20, a speyeri protestáció négyszázados jubileuma.

Alapige: Róm 8,38–39

Mert meg vagyok győződve, hogy sem halál, sem élet, sem angyalok, sem fejedelemségek, sem hatalmasságok, sem jelenvalók, sem következők, sem magasság, sem mélység, sem semmi más teremtmény nem szakaszthat el minket az Istennek szerelmétől, mely vagyon a mi Urunk Jézus Krisztusban.

Ez a szentírási szakasz egy bibliai protestáció.

Mégpedig ünnepélyes protestáció. Érzitek-e, milyen ünnepélyesen hangzik? Nem hiába van a Bibliában is vastag betűkkel írva, de azt hiszem, hogy Pál is, mikor leírta ezeket a sorokat, erősebben fogta a pennát. Az ember szinte érzi, hogy milyen forró levegő csap előre belőle arcunk felé! Mintha látná, hogy szegi hátra fejét a nagy apostol, hogy gyullad fel arcán az elszántság tekintete, mikor leírja!

Ennek az ünnepélyes protestációnak értékét növeli a protestáció időpontja. Mikor Pál ezt a kijelentést teszi, nem előtte áll még a szenvedéseinek, nem ott áll a damaszkuszi úton, amely után elindul Krisztusért harcolni, hanem ott írja már a harc mezején. Rajta van már a Krisztusért vívott harcnak minden botütése és sebe. Kijelentése tehát nem a tapasztalatlan újonc nagyhangú hősködése, hanem a harctéren élő ember megfontolt nyilatkozata, aki tudja, mire vállalkozik, mikor azt mondja: „*Semmi sem szakaszthat el az Istennek szerelmétől*”.

Növeli ennek a protestációnak az értékét a protestáció helye is. Pál apostol akkor írja le e sorokat, mikor ellenség veszi körül. A Krisztus ellenségeinek egész hadserege sorakozik fel ellene: halál, élet, angyalok, fejedelemségek, hatalmasságok, jelenvalók, következők, magasság, mélység... s ez az egyedül álló ember oda mer állni az ellenség elé, és ki meri mondani: Csináljatok velem, amit akartok! Én a Krisztusé vagyok!

Ez a bibliai protestáció.

S most hallgassuk meg az 1529. évi április 19-én tartott speyeri birodalmi gyűlésre benyújtott protestáció szövegét:

„Alulírottak, mint ahogyan elődeik is, a császári felségnek és a birodalomnak, amelynek nagysága, jóléte és virágzása szívünkön fekszik, mindenkor készséggel és hűséggel alávetették magukat, és életük végéig erre ezután is hajlandóak lesznek, de azokban a dolgokban, amelyek Istennek tiszteletére s a lélek üdvére vonatkoznak, s melyekben Isten parancsolata s lelkiismeretük szerint egyedül Istent tekinthetik a keresztség és az Isten ígéje alapján minden urak Urának és a szent keresztyén hit fenntartójának, ezekben a dolgokban a királyi felségnek és a többségnek semmiképpen sem engedelmeskedhetnek, s azt a határozatot úgy magukra, mint utódaikra nézve érvénytelennek kell nyilvánítaniok. Protestálunk és bizonyosságot teszünk nyilvánosan Isten előtt, hogy mi mindabba, ami Isten, az ő szent ígéje, mindnyájunk lelki üdve, jó lelkiismerete s a korábbi speyeri birodalmi végzés ellen határozatnánk, bele nem egyezünk, hanem azt semmisnek és érvénytelennek tartjuk.”

Másfélezer év van e két protestáció között, de ugyanaz a Lélek lüktet mind a kettőben.

Ma az utóbbit ünnepli az egész protestáns világ. Az ünnepelemeknek mindig sok barátja van. A mai napon is bizonytal sok ember veri büszkén a mellét, hogy én protestáns vagyok. Nézzünk szembe azzal a kérdéssel, hogy kinek van joga e bibliai és speyeri protestáció alapján a protestáns elnevezésre!

Protestáns csak az lehet, akinek van meggyőződése. Pál is azzal kezdi protestációját: „*Meg vagyok győződve...*” A speyeri protestációban is a protestáns rendek meggyőződése ütközik össze a római katolikus többség meggyőződésével. A speyeri protestálónak olyan erős a meggyőződése, hogy nem tudják eltitkolni. Hány embernek van ellenvéleménye az előtte elhangzott nyilatkozattal szemben, mégis csak nyel egyet, és elhallgatja a véleményét. A speyeriek nem tudnak hallgatni. A határozat ellen nemcsak magukban dohognak, hanem kiállnak a porondra. Olyan erős a meggyőződésük, hogy még akkor sem tudják elhallgatni, mikor a józan ész azt diktálná, hogy hallgassanak. A józan ész azt parancsolta volna, hogy hat fejedelemség és 14 birodalmi város ne álljon szembe a birodalmi gyűlés óriási többségével, de ezek az emberek nem hajlandók a józan észre hallgatni. Nem fontolgatnak, nem mérlegelnek, nem alkudoznak a meggyőződésükkel.

A speyeri protestálónak oly erős a meggyőződése, hogy merevségük nélkülöz minden diplomáciai hajlékonyságot. A speyeri többség kénytelen volt számolni azzal, hogy az evangélikus vallás erősebb, semhogy azt csak úgy egyszerűen be lehessen tiltani, s ezért hajlandó volt bizonyos engedményekre. Van például egy olyan pontja is a határozatnak, mely olyan helyeken, hol olyan többségben vannak az evangélikusok, hogy e tant lázadás, nehézségek és veszedelmek nélkül többé onnét kiirtani nem lehet, nem tiltja meg az evangélikus vallást, csupán azt követeli, hogy a legközelebbi zsinatig, amennyire csak lehetséges, tartózkodjanak minden újítástól. Az ilyen helyeken a mise el nem törölhető ugyan, de a mise hallgatására nem szabad senkit sem kényszeríteni. Eltiltotta továbbá az erőszakos vallási zaklatást, térítgetést, üldözést is. Tehát a római katolikus többség itt-ott hajlandó volt engedményeket tenni a kisebbségben lévő evangélikusok részére. De ezek mégsem hajlandók tárgyalásba bocsátkozni és az engedményeket elfogadni. A meggyőződésnek lelkükben égő csodálatos, hatalmas máglyatüze felégetett minden felkínált diplomáciai engedményt.

A speyeri protestálónak oly erős a meggyőződése, s olyan boldogító igazságnak érzik, hogy nem tudnak lemondani a terjesztésről. Ők magukra és városukra megkapták volna az engedélyt, de azután továbbmenniök nem lett volna szabad. És ha ezt elfogadják, akkor kész a béke. Ámde ezek az emberek hallani sem akarnak arról, hogy másokat ne tehessenek evangélikussá.

A protestánság tehát nem egy történelmi egyházhoz való, keresztlevélbe bejegyzett felekezeti hovatartozás, hanem lelki alkat. Lelki nagykorúság. Nem lehet valaki protestáns, ha nincs személyes meggyőződése. Nem lehet meggyőződés nélkül protestáns valaki még akkor sem, ha minden őse vértanú volt is. Nem lehet protestáns az, aki személyes meggyőződését elhallgatja. Nem lehet protestáns, aki csak a tanítványok között veri mellét, de hallgat akkor, mikor ellenségei között áll. Nem lehet protestáns az, aki akkor tesz lakatot szájára, mikor

nyitogatni kellene a száját. Nem protestáns az, aki megelégszik a maga protestáns voltával, s nem akar misszionáriusa lenni a protestantizmusnak.

A protestánsság lelki nagykorúság. Lehet, hogy ebben van veszedelem is, hiszen vele jár a fegyelem meglazulása is. De nem lehet letagadni a benne rejlő áldásokat sem. Ez a protestantizmus teremtette meg a gondolat szabadságát. Ez a protestantizmus indította újra a civilizáció vívmányait. Ez a protestantizmus termelte ki a nyájemberek helyett az egyéniséget.

Mi az, ami személyes meggyőződése a protestáns embernek?

Ha megnézzük mindkét protestáció tartalmát, meg kell látnunk mindkettőben a vallásos tartalmat. Pál apostol protestációjában természetesnek találjuk e vallásos tartalmat, mert hiszen teológus volt, de akik a speyeri protestációt aláírták, azok között nem volt egy teológiát végzett ember sem. Egytől egyig világi emberek voltak, kik különböző társadalmi osztályokhoz tartoztak. És mégis hitbeli meggyőződésről tettek bizonyosságot.

Protestáns ember tehát csak az lehet, akinek van hitbeli meggyőződése! Nem tudom, igen sokak számára nem volna-e kellemetlen, ha egyszer vallásukra vonatkozólag műveltségi vizsgát kellene tenni! Pedig a protestáció tette minden ember fejére az egyetemes papság koronáját, és ez nagy elkötelezettséget jelent minden protestáns ember számára. Úgy kell ismernie a maga és más hitét, mint a papnak, úgy kell törődnie a mások lelki életével, mint a papnak. Ha te azt mondod erre, hogy neked nincs szükséged a mindennapi életben hitbeli meggyőződésre, akkor vedd tudomásul, hogy menthetetlenül megyünk olyan világ felé, mikor az érdeklődés, sőt az érdek homlokterébe kerülnek a hitbeli kérdések, s jaj lesz akkor annak, aki a meggyőzések világnézeti harcában fegyvertelenül áll a saját hitének védelmében!

Harmadszor, csak az az ember lehet protestáns, akinek megvesztegethetetlen lelkiismerete van. Ez a lelkiismeret protestál Pálban, ezért protestálnak a speyeri hősök is, mert belül úzi őket ez a csontjukba rekesztett tűz. Ez hajtotta Luthert is a wormsi gyűlésre, ez mondatta vele, mikor vissza akarták vonatni meggyőződését: „*Nem tanácsos, hogy az ember a lelkiismerete ellen cselekedjék*”. A protestáns ember lelkiismerete élő. Nem lehet megnyugtanni, nem lehet elaltatni. Az az ember, aki rábírható arra, hogy lelkiismerete ellen cselekedjék, az, aki megalkuszik olyan dolgokkal, melyek ellen lelkiismerete felsikolt, az az ember lehet minden ezen a világon, de protestáns soha, soha nem lehet!

Protestáns végül csak az lehet, aki a maga hitbeli meggyőződéséért és lelkiismeretéért kockázatot mer vállalni. Pál és a speyeri hősök a hitük mellett való megállásukkal és kiállásukkal sokat, mindent kockáztattak, de mégis megálltak meggyőződésük mellett, és vállalták a következményeket.

Egyszer szűkebb körben kiemeltem a lator alakját azokkal szemben, akik a keresztt körül állottak, és akkor egy intelligens hallgatóm azt mondotta – és ebben igaza is volt –, hogy egy óriási előnye volt a latornak a többiekkel szemben: nem volt veszteni valója a földi életben, akár megtér a keresztfán, akár nem. Bizony, nehéz dolog a kockázat vállalása. Ezért olyan nehéz a gazdag ifjúnak Jézust követni, mert igen sok a veszteni valója. Ezért olyan nehéz olyan sok embernek is Jézus mellett kitartani, mert kockára kell tenni érte sok mindent.

Aki alku, gondolkodás és megfontolás tárgyává teszi azt, hogy milyen vesztesége lehet Krisztus mellett a világban, társadalmi életben és családjában, az lehet minden, csak protestáns nem lehet, és ha itt erősen annak is tartja magát, majd odaát a másvilágon a speyeri hősök meg fogják tagadni őt.

Ez a vasárnap a „Jubilate” nevet viseli. „Jubilate” – örömet jelent. Szeretném, ha ennek a „Jubilate” vasárnapnak nem csak az lenne az eredménye, hogy kimenne a templomból kihúzzátok derekaitokat büszkén, hogy ilyen őseink vannak. Ez az ünnep ne legyen csupán dicsekedés, hanem legyen vallástevés is. Szeretném, ha elhatároznád magadat: „Én igazán protestáns akarok lenni, én Krisztus mellett akarok kitartani, és én személyes meggyőződésemet nem fogom feláldozni semmiért és senkiért, mert nem tanácsos és nem becsületes dolog a lelkiismeret ellen cselekedni”. Akkor lesz e vasárnap örömnappé, ha a gyávák ki mernek állni az ajtó mögöl, és az eddigi zárt ajtók mellett, maguk között dohogó tanítványok odaállanak az élet piacára az ellenség tábora elé, és kezdik nyelveken beszélni, hogy kicsoda nekik Krisztus. Akkor, csak akkor lesztek majd protestánsok.

Ámen